

Alanda Çalışanların Gözünden Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanının Sorunları*

Professional Issues in Counseling as Perceived by Individuals Working in Counseling Settings

Meliha TUZGÖL DOST¹
İbrahim KEKLİK²

Özet

Türkiye’de 60 yıla yaklaşan tarihi boyunca, psikolojik danışma ve rehberlik alanının öncüleri, özellikle okullarda psikolojik danışma ve rehberlik alanına bir yer açmayı amaçlamışlardır. Geride bırakılan yıllar içerisinde son derece önemli mesafeler kaydedilmiştir. Hatta alan, evlilik ve aile terapisi ve ruh sağlığında psikolojik danışma gibi alt branşların ortaya çıkması gerektiğini tartışacak kadar bir gelişim ve büyüme göstermiştir. Öte yandan, alan mensuplarının gündelik iş yaşamlarında karşılaştıkları güçlüklerin bir kısmı yarım asrı aşkın zaman içerisinde kaydedilen yolun hala önemli eksiklerinin olduğunu gösterir niteliktedir. Yeni bir yüzyıla beraber, yeni gelişimsel dönemlerin eşiğindeki psikolojik danışma ve rehberlik alanının mevcut durumunu, meslek elemanlarından alınan geribildirimler ışığında değerlendirmek, kaydedilen gelişim ve eldeki güçlüklerle ilişkin önemli bilgiler sağlayacaktır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, psikolojik danışma ve rehberlik alan çalışanlarının yaşadıkları mesleki sorunları, kendilerini yeterli ve yetersiz hissettikleri alanları, lisans eğitimlerinin niteliğine ilişkin değerlendirmelerini ve mesleki doyumlarını etkileyen faktörleri kendi yazılı anlatımları aracılığıyla incelemektir. Araştırmaya farklı kurumlarda çalışan 108 alan çalışanı katılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen anketle elde edilmiştir. Veriler içerik analizi ile incelenmiştir. Katılımcıların alan çalışanı olarak görev yapmanın zorluklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, bu güçlüklerin çoğunun Milli Eğitim Bakanlığı ve eğitim sisteminin diğer çalışanlarıyla ilgili olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu ve diğer sonuçları tartışılmış, önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Psikolojik danışma, rehberlik, okul danışmanlığı, nitel araştırma, meslek sorunları, danışman eğitimi.

Abstract

Starting from the 1950’s, pioneers of the field of psychological counseling and guidance attempted to establish the profession within Turkey’s educational system. Despite extreme challenges faced, the efforts of last 60 years have resulted in considerable gains. The profession has accumulated sufficient degree of growth that its members have come to consider expanding its boundaries so as to provide room for the emergence of other areas of counseling such as marriage and family therapy, mental health counseling. On the other hand, the issues faced decades ago seem to continue challenging counselors today. Despite all the developments in the profession, essential issues continue confronting its members on a daily basis. The purpose of this study was to obtain psychological counselors’ opinions and perceptions on their professional difficulties, areas of strength and weaknesses, their evaluation of the undergraduate education they received and issues positively and negatively affecting their job satisfaction. Participants of the study were 108 counselors working at various settings. A questionnaire developed by the researchers was used for data collection. Content analysis was used for data analysis. Results showed that most of the issues reported by counselors were associated with the Ministry of National Education and with other employees of the educational system. Results, limitations of the study and implications for counselor education were discussed.

Keywords: Psychological counseling, guidance, school counseling, qualitative research, professional issues, counselor education.

---

* Bu çalışma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen 20. Eğitim Bilimleri Kurultayı’nda “Alandaki Sorunlar ve Psikolojik Danışman Eğitimi” başlığıyla sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, e-posta: mtuzgol@hacettepe.edu.tr

² Öğr. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi, e-posta: keklik@hacettepe.edu.tr

Giriş

Psikolojik danışma ve rehberlik (PDR), Türkiye’de gündeme geldiği günden bu yana ülkede olan değişimlere paralel olarak kendi gelişimsel sürecini devam ettirmiştir. Altmış yıl civarındaki ömrünün önemli bir kısmında kendini var etme mücadelesi vermiştir. Son yıllarda hem mensuplarının kolay istihdam olanağı bulması, hem de alanın karşılaştığı diğer fırsatlar sayesinde var olma mücadelesi bir nevi “nasıl var olma” sorusunu yanıtlama çabasına dönüşmüştür. Bu açıdan değerlendirildiğinde PDR alanını ergenlik döneminde nitelemenin mümkün olduğu düşünülebilir. Gelişimi itibarıyla ergenliğin başında, ortalarında veya sonlarında nitelenebilse de, kendisine kalıcı bir yer ve kimlik bulma çabası düşünüldüğünde alanın ergenlik döneminde olduğu söylenebilir.

Türkiye’de PDR alanının yeterlikleri neler olmalıdır? Bu yeterliklerde bir standarda doğru yol almaya ve dolayısıyla sertifika ve akreditasyon sürecinin başlatılmasına ivedilikle ihtiyaç duyulduğu konusu, son on yılda alandaki bazı akademisyenlerce ifade edilmektedir (örn., Doğan, 2000; Korkut, 2007). Elbette akreditasyon sürecinden söz edildiğinde gündeme, ülkedeki akademik programların standartlarını belirlemede alan mensuplarının değil Yüksek Öğretim Kurumunun (YÖK) belirleyici olduğu gerçeği gelmektedir. Nitekim akreditasyon kurullarının belirleyeceği standartları uygulamaya koymak için halihazırdaki programlarda yapılacak değişiklikleri yapma özerkliği alanın akademisyenlerinin elinde bulunan bir imkan değildir.

Alanda akreditasyon gibi temel meselelerin yanı sıra, meslek odası oluşturma, branşlaşmaların olması, örneğin aile ve evlilik danışmanlığı ve ruh sağlığında psikolojik danışma gibi alanlarda lisansüstü eğitim verilmeye başlanması da tartışılmakta olan meslek sorunları arasındadır. Alanı daha ileriye taşıyacak bu gibi hamlelerin yanı sıra, PDR alanında hemen her zaman güncelliğini korumuş olan, özellikle de alanın kimliğiyle ilgili sorunlar, alan mensupları arasında en az bu gelişimsel hamleler kadar tartışma konusu olmuştur. Bunun en manidar örneklerinden bir tanesi on yıllardır “rehberlik mi psikolojik danışma mı daha ön planda olmalıdır” (Özyürek, 2007) sorusuna yanıt arayan tartışmalardır.

Gelişen bir meslek alanı olmasının yanında, mesleğin sınırları ile ilgili sorunlar veya yetersiz anlayışlar, PDR alanında özellikle okullarda çalışan psikolojik danışmanların mesleki doyumlarını olumsuz yönde etkileyen çok önemli bir etmendir. Buna paralel olarak, daha donanımlı mezunlar verebilmek için psikolojik danışman eğitiminin niteliği ve kalitesi bir süredir çalışmalara konu edilmektedir (örn., Doğan, 2000; Ergene, 2010; Keklik, 2011; Korkut, 2007). Örneğin, öncelikli sorunlardan bir tanesi olarak, YÖK tarafından önerilen

program yerine alan mensuplarının üzerinde anlaştığı ders programlarının geçerli olması ve meslek elemanı yetiştirmede süpervizyonun titizlikle uygulanması gereği alanının akademisyenleri arasında tartışılmaktadır (Ergene, 2010).

Aynı şekilde birçok meslek elemanı, alanın acilen geliştirmesi gereken yönlerinden biri olarak PDR lisans eğitiminde, bugüne kadar ağırlık verilen rehberlik boyutu kadar psikolojik danışma eğitimine de önem verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Keklik, 2011; Yeşilyaprak, 2009). Özellikle kentleşme ile beraber çocuk ve ergenlerde ortaya çıkan sorunların toplum ve medyada sıklıkla vurgulanması, PDR alanının eğitiminde koruyucu ruh sağlığı öğelerinin yer alması gerektiğini (Korkut, 2005) gündeme getirmiştir. Hatta bu koruyucu işlev konusunda daha da ileri giderek, özellikle hızlı gelişmekte olan dünyaya ayak uydurma çabasındaki ve büyük oranda genç nüfus barındıran bir ülke olarak Türkiye’de, diğer sosyal bilim alanları gibi PDR’nin de toplumsal sorunların çözümüne katkıda bulunacak bir çaba içerisinde olması gerektiğini vurgulayan araştırmacılar vardır (örn, Keklik, 2010; Stockton ve Güneri 2011).

PDR alanının daha gelişmiş olduğu ülkelerde de psikolojik danışma ve rehberliğin okullardaki işlevi (Paisley ve Borders, 1995), psikolojik danışmanın rol ve sorumlulukları ve psikolojik danışman eğitimi ile danışmanların uygulamaları arasındaki farklılıklar (Burnham ve Jackson, 2000; Paisley ve Hayes, 2003) gibi konuların tartışıldığı görülmektedir. Okul psikolojik danışmanın rol ve fonksiyonlarının neler olduğu ve bu konuda hala bazı yanlış anlayışların olduğu dile getirilmektedir. Okul danışmanlarının rol ve sorumlulukları belirgin olmayıp okuldan okula değişebilmektedir (Hause ve Hayes, 2002). Eğitim politikaları ve okulların yapısına göre okul psikolojik danışmanlığının rol ve fonksiyonları tartışılmakta ve gereken değişimlere değinilmektedir. Borders (2002)’a göre kültür ve kimlik açısından çeşitlilik gösteren öğrencilerle çalışmak okul psikolojik danışmanları için önemli bir zorluk oluşturmaktadır. Son zamanlarda, okul psikolojik danışma çalışmalarının eğitim sistemi içerisinde önemli bir işlevi olduğu dile getirilmekte ve okul danışmanını, tüm öğrencileri akademik, mesleki, sosyal ve kişisel olarak destekleyen bir okul lideri olarak görme anlayışı gelişmektedir (Hause ve Hayes, 2002; Paisley ve Hayes, 2003).

Yirmi birinci yüzyılda, birçok disiplinde olduğu gibi PDR’de de alan mensubu yetiştirmede yapılacak iyileştirmeler, bizzat alanda çalışan meslek elemanlarıyla yapılacak bilimsel çalışmalar ışığında gerçekleştirilmelidir (Reardon ve Bertoch, 2011; Strong, 1991). Bu konuda daha önce yapılmış bazı araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin Erdur-Baker ve Çetinkaya (2007) psikolojik danışmanların başlıca mesleki sorunlarını, fiziksel imkansızlıklar, yöneticilerde ve diğer öğretmenlerde rehber öğretmenlere ilişkin önyargı olması ve işbirliği

yapılamaması, psikolojik danışma uygulamaları için zaman olmaması, alan dışı atama ile öğretmenlik yapanlar, okullarda rehber öğretmenlerden rol ve sorumluluklarının dışındaki işlerin istenmesi olarak saptanmışlardır.

Güneri, Büyükgöze-Kavas ve Koydemir (2007)'in çalışma sonuçlarına göre, okullarda çalışan psikolojik danışmanların mesleki stres ve tükenmişlik yaşamalarına neden olan başlıca etmenlerden biri yöneticiler ile ilişkilidir. Bunu öğretmenlerle ilişkiler, bürokratik işler, iş tanımının net olmaması gibi nedenler izlemektedir. Aynı araştırmaya göre lisans eğitiminin zayıf yanları, psikolojik danışma uygulamalarının yetersizliği ya da derslerin teorik ağırlıklı olması, staj süresinin yeterli olmaması ve stajların yüzeysel olması, lisans eğitiminin mesleğe hazırlamaması ve derslerin (seçmeli ve alan) sayısının azlığıdır.

Benzer şekilde, bu çalışmanın amacı ise, alan çalışanlarının yaşadıkları mesleki sorunları, kendilerini yeterli ve yetersiz hissettikleri alanları, lisans eğitimlerinin niteliğine ilişkin değerlendirmelerini ve mesleki doyumlarını etkileyen faktörleri kendi yazılı anlatımları aracılığıyla incelemektir. Daha önce yapılmış benzer çalışmalar ve bu araştırmanın sonuçları birlikte değerlendirilerek, alan çalışanlarının yaşadığı mesleki sorunların çözümü konusunda Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) ve üniversitelere düşen görevler ve psikolojik danışman eğitiminin niteliği tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırmaya farklı illerde ve farklı kurumlarda çalışmakta olan 71 kadın, 37 erkek toplam 108 alan çalışanı katılmıştır. Katılımcıların yaşları 21 ile 51 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 32,37'dir (Ss: 6.98). Alan çalışanlarının meslekte çalışma yılı 1 ile 29 arasında değişmekte olup ortalama 9.25 yıldır (Ss: 6.02). Katılımcıların 93'ü Psikolojik Danışma ve Rehberlik / Eğitimde Psikolojik Hizmetler (EPH), 6'sı Psikoloji ve 9'u diğer alanlardan mezundur. Alan Çalışanlarının çalıştıkları kuruma göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Alan Çalışanlarının Çalıştıkları Kuruma Göre Dağılımı

Çalışılmakta Olan Kurum	f
Rehberlik ve Araştırma Merkezi	9
İlköğretim Okulu (Resmi)	41
Lise (Resmi)	44
İlköğretim Okulu (Özel)	5
Dershane	1
Kreş-Anaokulu-Özel Eğitim ve Reh. Merkezi	2
Özel Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merk.	1
Diğer	5

Veri Toplama Aracı

Araştırmada iki bölümden oluşan bir anket kullanılmıştır. Anketin ilk bölümü katılımcıların cinsiyet, yaş, meslekte çalışma yılı, mezun olunan lisans programı ve çalışılan kurum bilgilerini saptamaya yönelik kapalı uçlu 5 sorudan, ikinci bölüm ise, psikolojik danışman / rehber öğretmen olarak görev yapmanın zorlukları, yeterli ve yetersiz hissedilen alanlar, mesleki doyumu etkileyen faktörler, lisans eğitiminin değerlendirilmesi ve araştırmacılara önerilere ilişkin 5 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Ankette yer alan sorular aşağıda verilmiştir.

“1- Çalıştığınız kurumda psikolojik danışman / rehber öğretmen olarak görev yapmanın size göre en zor yanları nelerdir?”

“2- Mesleki bilgi ve deneyim anlamında kendinizi yeterli ve yetersiz hissettiğiniz alanlar hakkında lütfen bilgi veriniz.”

“3- Çalıştığınız kurumdaki görev ve sorumluluklarınız düşünüldüğünde, aldığınız lisans eğitiminin yeterli ve yetersiz yanlarını nasıl değerlendirirsiniz? (Alan mezunu değilseniz bu soruyu yanıtlamayabilirsiniz).”

“4- Mesleki doyumunuzu olumlu ve olumsuz etkileyen başlıca faktörler nelerdir?”

“5- Bu araştırmanın konu ve kapsamı ile ilgili olarak araştırmacılara önerileriniz varsa lütfen yazınız.” (Son sorunun verilerinin analizi bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur).

Uygulama

Alan çalışanlarına, araştırmanın amacını açıklayan ve ekinde araştırma sorularının yer aldığı dosyayı kapsayan bir e-posta gönderilmiştir. Katılımcılardan, aynı dosyaya yanıtlarını yazarak araştırmacıların e-posta adreslerine göndermeleri istenmiştir. Katılımcıların e-posta adreslerine Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği'nden, araştırmacıların tanıdığı psikolojik danışmanlardan/rehber öğretmenlerden ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik forum sitelerinden ulaşılmıştır. Uygulamalar Mart-Mayıs 2011 döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmayla ilgili e-posta çok sayıda psikolojik danışmanın/rehber öğretmenin e-posta adresine gönderilmiş ancak dönüş oranı % 10 civarında olmuştur.

Veri Analizi

Katılımcıların yazdıkları metinler içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Öncelikle metinler her iki araştırmacı tarafından ayrı olarak okunmuş ve kodlama yapılmıştır. Araştırmacılar, belirledikleri kod ve kategorileri karşılaştırmış ve büyük oranda benzer kategoriler oluşturulduğu görülmüştür. Bu kategoriler belirginleştirildikten sonra metinler araştırmacılar tarafından ikinci kez okunmuş ve kodlanmıştır. Verilerin kodlanmasında tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Tümevarımcı analizde verilerden çıkarılan kavramlara göre

kodlama yapılmaktadır. Ardından ilişkili kodlar belirlenerek kategoriler oluşturulmaktadır (Sherman ve Webb, 1997; Yıldırım ve Şimşek, 1999). Kategorilerin dağılımına ilişkin sıklık (frekans) ve yüzdeler tablolar ile sunulmuştur.

Bir kategoriye alınan kod, bir alan çalışanın yazılı metni içinde birkaç kez tekrarlanmışsa tek bir defa geçtiği kabul edilmiştir. Bir alan çalışanın yazılı metninde farklı kategorilere giren kodlar ise sıklık dağılımına ayrı olarak alınmıştır (Bknz. Glesne, 1999; Sherman ve Webb, 1997). İkinci, üçüncü ve dördüncü sorular iki boyutlu değerlendirme gerektirmektedir. Dolayısıyla katılımcıların “yeterli-yetersiz”, “olumlu-olumsuz” olarak iki boyutlu değerlendirme yapmaları beklenmiştir ancak çoğu alan çalışanı tek bir boyuta odaklanarak yanıt vermiştir. Örneğin lisans eğitiminin yeterli yanlarına ilişkin görüş bildirilmemiş, sadece yetersiz yanları değerlendirilmiştir. Dolayısıyla ilgili soruların analizlerinde boyutlardan birine bakıldığında, katılımcı sayısı kadar değerlendirme görülememektedir. Lisans eğitiminin yeterli ve yetersiz yanlarına ilişkin üçüncü soru, alan dışı bölüm mezunları tarafından yanıtlanmamıştır. Dolayısıyla ilgili sorunun yanıtlarının analizi alan mezunlarının görüşlerini yansıtmaktadır.

Bulgular

Bu kısımda ilk olarak, katılımcıların psikolojik danışman / rehber öğretmen olarak görev yapmanın zorlukları, ikinci olarak kendilerini mesleki olarak yeterli ve yetersiz buldukları alanlar, üçüncü olarak lisans eğitimlerinin yeterli ve yetersiz yanları ve son olarak mesleki doyumlarını etkileyen başlıca faktörlere ilişkin görüşlerine ait kategoriler, sıklık ve yüzde dağılımları ile tablolar halinde sunulmuştur. Alan çalışanlarının görüşlerine örnekler verilmiştir.

Tablo 2

Psikolojik Danışman / Rehber Öğretmen Olarak Görev Yapmanın Zor Yanlarına İlişkin Kategoriler, Kategorilerin Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Kategoriler	f	%
1. Yönetici ve öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin önyargılı tutumu, bilgi eksikliği ve işbirliği yapmamaları	58	53.7
2. Görev tanımının net olmaması ve unvan sorunu	26	24.1
3. Sorumlu olunan öğrenci sayısının fazlalığı	19	17.6
4. Gerçekçi olmayan ve görev alanı dışındaki beklentiler (yapılanların kısa sürede sonuç vermesinin beklenmesi vb.)	17	15.7
5. İlgisiz ve işbirliği yapmayan veliler	13	12.0
6. Pek çok komisyonda yer almak, “joker eleman” olarak görülme	8	7.4
7. Farklı problem alanlarıyla karşılaşmak / yetersizlik hissi	8	7.4
8. Bürokratik işler (rapor tutma, yazışmalar vb.)	7	6.5
9. Özel okul veya özel eğitim okulunda çalışmak	6	5.6
10. Alan dışından olan rehber öğretmenlerle birlikte çalışmak	4	3.7

Tablo 2’de görüldüğü gibi, katılımcıların yarısından fazlası (% 53.7) psikolojik danışman / rehber öğretmen olarak görev yapmanın zor yanlarına ilişkin olarak “yönetici ve

öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin önyargılı tutumu, bilgi eksikliği ve işbirliği yapmamaları” sorununu dile getirmiştir. Bunu “görev tanımının net olmaması ve unvan sorunu” (% 24.1), “sorumlu olunan öğrenci sayısının fazlalığı” (% 17.6), “gerçekçi olmayan ve görev alanı dışındaki beklentiler” (% 15.7), ilgisiz ve işbirliği yapmayan veliler (% 12.0) izlemiştir. Mesleki zorluklar olarak dile getirilen diğer sorunlar, “pek çok komisyonda yer almak, joker eleman olmak” (% 7.4), “farklı problem alanlarıyla karşılaşmak / yetersizlik hissi” (% 7.4), “bürokratik işler (rapor tutma, yazışmalar vb.)” (% 6.5), “özel okul veya özel eğitim okulunda çalışmak” (% 5.6) ve “alan dışından olan rehber öğretmenlerle çalışmaktır” (% 3.7). Aşağıda, psikolojik danışman / rehber öğretmen olarak görev yapmanın zor yanlarına ilişkin görüşlere örnekler verilmiştir.

“Çalıştığım kurumda görev yaparken karşılaştığım en büyük sıkıntı rehber öğretmenin somut bir görev ve çalışma alanının tanımlanmamış olmasından kaynaklanan sıkıntılardır” (K:3, E, 28, 7, PDR; 3. Katılımcı, Erkek, 28 yaşında, 7 yıldır çalışıyor, PDR mezunu).

“Öğretmenler ve okul idaresi rehber öğretmenin görev tanımını bilmiyor ve bazen bizim işimizin dışında beklentileri olabiliyor”(K:7, K, 30, 7, PDR).

“Çok kalabalık bir öğrenci grubuyla çalışmak ve görev yaptığım okul dışında başka bir okula daha görevlendirme ile gitmem benim için oldukça zordur” (K:56, K, 25, 3, PDR).

“Öğretmenlerin iş birliği yapmak yerine alanımızın gerekliliğine kafa yormaları” (K:73, K, 22, 1, PDR).

Tablo 3

Alan Çalışanlarının Kendilerini Yeterli ve Yetersiz Buldukları Alanlara İlişkin Kategoriler, Kategorilerin Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Yeterli Buldukları Alanlara İlişkin Kategoriler	f	%	Yetersiz Buldukları Alanlara İlişkin Kategoriler	f	%
Psikolojik danışma	16	14.8	Psikolojik danışma / psikolojik danışma kuramlarını uygulama	27	25.0
Mesleki rehberlik	14	13.0	Özel eğitim / kaynaştırma eğitimi	11	10.2
Eğitsel rehberlik	14	13.0	Klinik / özel vakalar (ergenlik, öfke, intihar, taciz, ölüm, ensest vb.)	10	9.3
“Tüm alanlar (Genel olarak yeterli görüyorum)”	14	13.0	Sınav/tercih danışmanlığı/sınav kaygısı	10	9.3
İletişim	13	12.0	Psikolojik testler	6	5.5
Aile danışmanlığı / eğitimi	10	9.3	İlköğretimde çocuklarla çalışmak / çocuklarla iletişim	6	5.5
Grup rehberliği	7	6.5	Travma / krize müdahale	4	3.7
Sunum /seminer	4	3.7	Müşavirlik hizmetleri	4	3.7
Grupla psikolojik danışma	4	3.7	Bilimsel araştırma / İstatistik	4	3.7
Araştırma	3	2.8	Grupla psikolojik danışma	3	2.8
Öğrencilerle görüşme	3	2.8			
Veli ile ilişkiler	3	2.8			
Özel eğitim / kaynaştırma eğitimi	3	2.8			

Tablo 3’de görüldüğü üzere, alan çalışanlarının % 14.8’i kendilerini psikolojik danışmada, % 13’ü mesleki rehberlikte, yine % 13.0’ü eğitsel rehberlikte yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. Alan çalışanlarının % 13.0’ü genel olarak kendini yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Bu alanları iletişim (% 12.0), aile danışmanlığı / eğitimi (% 9.3), grup rehberliği (% 6.5), sunum / seminer (%3.7), grupla psikolojik danışma (% 3.7) araştırma % 2.8), öğrencilerle görüşme (% 2.8), veli ile ilişkiler (% 2.8) ve özel eğitim / kaynaştırma eğitim (% 2.8) izlemiştir. Alan çalışanlarının kendilerini yetersiz buldukları alanların başında psikolojik danışma ve psikolojik danışma kuramlarını uygulama gelmektedir (% 25.0). Bunları özel eğitim / kaynaştırma eğitimi (% 10.2), klinik / özel vakalar (% 9.3), sınav / tercih danışmanlığı / sınav kaygısı (% 9.3), psikolojik testler (% 5.5), ilköğretimde çocuklarla çalışmak / çocuklarla iletişim (% 5.5), travma / krize müdahale (% 3.7), bilimsel araştırma / istatistik (%3.7) ve grupla psikolojik danışma (% 2.8) izlemektedir. Alan çalışanlarının kendilerini yeterli ve yetersiz buldukları alanlara ilişkin görüşlerine aşağıda örnekler verilmiştir.

“Kuramların yaşama uyarlanması konusunda sıkıntı yaşıyorum. Genel olarak tüm kuramlara uygulama yapacak düzeyde hakim olmadığımı düşünüyorum” (K:19, K, 25, 3, PDR).

“Psikoterapi yönünden eksikliklerim olduğunu ancak iletişim yönünden güçlü olduğumu düşünüyorum” (K:47, K, 28, 3, PDR).

“Belki psikolojik danışma için yeterlilikten söz edebilirim ama genel uyum problemleri ile karşılaştığımda. Öte yandan intihar, taciz vakası ile karşılaştığımda uzman olmadığım için refere yolunu tercih ediyorum” (K:59, K, 34, 12, PDR).

“Mezun olduğumda özel eğitim alanında çok yetersiz hissettim. Kendi çabalarımla geliştirmeye çalıştım” (K:67, K, 39,16, PDR).

Tablo 4.

Lisans Eğitiminin Yeterli ve Yetersiz Bulunan Yanlarına İlişkin Kategoriler, Kategorilerin Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Yeterli Bulunan Yanlara İlişkin Kategoriler	f	%	Yetersiz Bulunan Yanlara İlişkin Kategoriler	f	%
“Lisans eğitimi yeterliydi”	10	9.3	Staj, süpervizyon ve uygulama	33	30.5
Psikolojik danışma eğitimi	10	9.3	Özel eğitim	13	12.0
Teorik bilgi	7	6.5	Psikolojik danışma eğitimi	12	11.1
Eğitsel ve mesleki rehberlik	5	4.6	Uygulamada karşılaşılabilecek davranış sorunları-çözümleri	7	6.5
Gelişim psikolojisi	2	1.9	Psikolojik testler	6	5.5
PDR ilke ve teknikleri	2	1.9	MEB sistemi, resmi işlemler, yazışmalar	6	5.5
Meslek etiği	2	1.9	MEB’deki rol ve sorumluluklarla ilgili bilgilendirme	6	5.5
			Psikolojik danışma kuramları	5	4.6
			Mesleki ve eğitsel rehberlik	4	3.7

*Bu soruyu alan mezunu olmayanlar yanıtlamamıştır.

Lisans eğitiminin yeterli ve yetersiz bulunan yanlarına ilişkin soruyu sadece alan mezunu psikolojik danışmanlar yanıtlamıştır. Tablo 4’de görüldüğü gibi, psikolojik danışmanlar lisans eğitimlerini yeterli ve yetersiz yanlarıyla değerlendirirken büyük oranda yetersizlikleri dile getirmeye odaklanmışlardır. Lisans eğitiminin yeterli bulunan yanları, “genel olarak yeterli bulma” (% 9.3), psikolojik danışma eğitimi (% 9.3), teorik bilgi (% 6.5), eğitsel ve mesleki rehberlik (% 4.6), gelişim psikolojisi (% 1.9) ve meslek etiği (% 1.9) olarak belirtilmiştir. Lisans eğitiminin yetersiz bulunan yanları staj, süpervizyon ve uygulama (% 30.5), özel eğitim (% 12.0), psikolojik danışma eğitimi (% 11.1), uygulamada karşılaşılabilecek davranış sorunları ve çözümleri (% 6.5), psikolojik testler (% 5.5), MEB sistemi, resmi işlemler, yazışmalar (% 5.5), alınan eğitimin MEB’deki rol ve sorumluluklarla uyumsuzluğu (% 5.5), psikolojik danışma kuramları (% 4.6) ve mesleki ve eğitsel rehberliktir (% 3.7). Lisans eğitiminin yeterli ve yetersiz bulunan yanlarına ilişkin görüşlere aşağıda örnekler verilmiştir.

“Aldığım lisans programını oldukça yetersiz buldum çalışmaya başladıktan sonra. Alan bambaşka bir şey. Bence çok fazla uygulama, süpervizyon ve staj olmalı lisans eğitiminde” (K:68, K, 27, 4, PDR).

“Aldığım eğitimin kaliteli olduğuna inanıyorum ama eksik olduğunu da düşünüyorum. Bir çocuğu değerlendirebilmek için gereken testlerin eğitimini bile almadan mezun olduk” (K:70, K, 25, 3, PDR).

Okul atmosferinin aldığımız eğitimden çok daha fazlasını gerektirdiğini düşünüyorum. Özel eğitim sadece bir dönem aldığımız bir dersti ancak okul ortamında yetkin olmamız gereken bir durum olarak karşımıza çıkıyor” (K:71, K, 32, 10, PDR).

Tablo 5

Alan Çalışanlarının Mesleki Doyumunu Etkileyen Başlıca Faktörlere İlişkin Kategoriler, Kategorilerin Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Olumlu Faktörler	f	%	Olumsuz Faktörler	f	%
Öğrencilerin sorunlarının çözümüne/gelişimlerine katkıda bulunmak	29	26.8	İdareci ve öğretmenler tarafından anlaşılma, önyargılı tutumlar	32	29.6
Öğrenci ve velilerden alınan olumlu geri bildirimler	17	15.7	Rol ve sorumluluk dışı / gerçekçi olmayan beklentiler	14	13.0
Mesleğin kişiliğe uygun olması / severek yapılması	9	8.3	Görev tanımının / sınırlarının net olmaması	13	12.0
İdareci ve öğretmenlerin olumlu yaklaşımı	5	4.6	Velilerle işbirliği yapamama	9	8.3
Mesai saatleri	2	1.9	Düşük ücret	8	7.4
			Öğrenci sayısının fazlalığı	8	7.4
			Geçici görevlendirmeler	7	6.5
			Resmi işlemler, yazışmalar	7	6.5
			Yapılan işlerin kısa zamanda sonuç vermemesi	6	5.5

Tablo 5’de görüldüğü gibi, alan çalışanları mesleki doyumlarını öğrencilerin sorunlarının çözümüne / gelişimlerine katkıda bulunma (% 26.8), öğrenci ve velilerden alınan olumlu geri bildirimler (% 15.7), mesleğin kişiliğe uygun olması / severek yapılması (% 8.3), idareci ve öğretmenlerin olumlu yaklaşımı (% 4.6) ve mesai saatlerinin (% 1.9) olumlu etkilediğini belirtmişlerdir. Alan çalışanları mesleki doyumlarını olumsuz etkileyen faktörleri ise, idareci ve öğretmenler tarafından anlaşılma (% 29.6), rol ve sorumluluk dışı / gerçekçi olmayan beklentiler (% 13.0), görev tanımının / sınırlarının net olmaması (% 12), velilerle işbirliği yapamama (% 8.3), düşük ücret (% 7.4), öğrenci sayısının fazlalığı (% 7.4), geçici görevlendirmeler (% 6.5), resmi işlemler, yazışmalar (% 6.5) ve yapılan işlerin kısa sürede sonuç vermemesi (% 5.5) olarak belirtmişlerdir. Aşağıda bu kapsamda belirtilmiş görüşlere örnekler verilmiştir.

“Öğrencilere yardım etmek ve yol göstermek, onlar için araştırma yapmak, kendilerini görmelerini sağlamak çok hoşuma gidiyor ancak her şeyi bilmem gerekiyormuş gibi davranılması, sürekli evrak tutmak, hiçbir iş yapmıyormuşum gibi davranılması, hem liseye hem de ilköğretime bakmak zorunda olmam, işim olmayan şeylerin Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından dayatılmaya çalışılması sıkılmama neden oluyor” (K:75, K, 21, 1, PDR).

“Yaptığımız işin kısa vadede sonuçlarını görememek, yapılan işin taktir edilmemesi, mesleğin tanımının, görevlerinin tanımlanmasında yaşanan sıkıntılar meslek doyumunu

olumsuz etkilemektedir. Öğrencilere katkı sunduğumu, faydalı olduğumu gördüğüm zamanlarda doyuma ulaştığımı hissedebiliyorum.” (K:84, E, 29, 7, PDR).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Amacı alan çalışanlarının yaşadıkları mesleki sorunları, kendilerini yeterli ve yetersiz hissettikleri alanları, lisans eğitimlerinin niteliğine ilişkin değerlendirmelerini ve mesleki doyumlarını etkileyen faktörleri incelemek olan bu çalışmada ilk olarak, katılımcıların psikolojik danışman / rehber öğretmen olarak görev yapmanın zorluklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, yönetici ve öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin önyargılı tutumu, bilgi ve işbirliği eksikliği ile görev tanımının net olmamasının öne çıkan zorluk olduğu görülmektedir. Bu sorun başka araştırmacıların (Erdur-Baker ve Çetinkaya, 2007; Güneri, Büyükgöze-Kavas ve Koydemir, 2007; Hause ve Hayes, 2002) dile getirdiği sorunlara paraleldir. Alan çalışanlarının dile getirdiği diğer öne çıkan zorluklar, sorumlu olunan öğrenci sayısının fazlalığı, gerçekçi olmayan ve görev alanı dışındaki beklentiler ve ilgisiz / işbirliği yapmayan veliler olarak görülmektedir. Pek çok komisyonda yer almak ve farklı problem alanlarıyla karşılaşmak da bazı alan çalışanlarınca belirtilen zorluklardır. Yaşanan zorluklara genel olarak bakıldığında PDR alanının birlikte çalışılan idareci ve öğretmenler ve velilerce iyi tanınmadığı, görev ve sorumluluklarının iyi bilinmediği ortaya çıkmaktadır. Pek çok komisyonda yer almak ve gerçekçi olmayan beklentilerle karşılaşmak da yine mesleğin görev ve sınırlarının net olarak ortaya konmamış olduğunu göstermektedir. Bu durumun PDR alanının disiplinler arası bir alan oluşu ve özel eğitim gibi pek çok ilişkili ama başka uzmanlık alanları ile yan yana duruşundan da kaynaklanmakta olduğu söylenebilir. Bu güçlüklerin MEB ve eğitim sisteminin diğer çalışanlarıyla (yönetici ve öğretmenler) ilgili olduğu görülmektedir. Bu bulgular MEB bünyesinde PDR hizmetlerinin arzu edilir seviyede işlev görmesi için MEB politikaları ve öğretmen eğitiminde önemli iyileştirmelerin gereğine işaret etmektedir.

Alan çalışanlarının kendilerini yeterli ve yetersiz buldukları alanlarla ilgili bulgulara bakıldığında, psikolojik danışma, mesleki rehberlik, eğitsel rehberlik, genel olarak yeterlilik, iletişim becerileri, aile eğitimi ve grup rehberliği yeterli olunan alan olarak en çok vurgulanan başlıklar olmuştur. Bunların yanı sıra daha az sayıda alan çalışanı sunum yapma, grupla psikolojik danışma, araştırma, öğrencilerle görüşme, veli ile ilişkiler ve özel eğitim/kaynaştırma eğitimi alanlarında kendilerini yeterli hissettiklerini vurgulamıştır. Danışmanların kendilerini yetersiz hissettikleri alanlarda ise sırasıyla psikolojik danışma, özel eğitim, klinik / özel durumlar, sınav / tercih danışmanlığı / sınav kaygısı, psikolojik testler ve ilköğretim çocuklarıyla çalışma en çok ifade edilen konular olmuştur. Travma ve krize

müdahale, müşavirlik hizmetleri, bilimsel araştırma / istatistik ve grupla psikolojik danışma gibi alanlar daha az sıklıkla da olsa değinilen yetersizlik alanlarıdır. Görüldüğü gibi psikolojik danışma alt alanı, alan çalışanlarının kendilerini hem yeterli hem yetersiz hissettikleri başlıca alan olarak vurgulanmıştır. Bu bulgu belki de, alan çalışanlarının kendilerini mesleki olarak yeterli veya yetersiz algulamalarında akla gelen en merkezi alt alanın psikolojik danışma olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu görünürdeki çelişkili bulgunun çeşitli nedenleri olabilir. Bireylerin mezun oldukları üniversitelerdeki eğitim farklılıkları, bireylerin farklı kuşaklara mensup olmaları ve de bireysel gelişimlerdeki farklılıklar gibi etmenler bu sonucu etkilemiş olabilir. Diğer yandan yeterlilik ve yetersizlik alanlarında belirgin bir temanın çıkmaması ve bulgulardaki dağınıklık, alanın eğitiminde yeterli bir standardizasyonunun henüz sağlanamamış olmasına bağlanabilir.

PDR alan çalışanlarının lisans eğitimlerini yeterli ve yetersiz yanlarıyla değerlendirmelerine dayanan bulguda dikkat çekici olan alan çalışanlarının lisans eğitiminin daha çok yetersiz yanlarını dile getirmiş olmalarıdır. Önemli oranda alan çalışanı staj, süpervizyon ve uygulama yetersizliğini dile getirdiği görülmektedir. Bu bulgu PDR lisans eğitiminde kuram-uygulama veya eğitim-uygulama arasında bir boşluk olduğunu gösterir niteliktedir. Önemli sayıda kişi, özel eğitim alanı ile psikolojik danışma eğitiminin yetersizliğini vurgulamıştır. Burada dikkat çekici olan psikolojik danışma eğitimi yeterli ve yetersiz alanların oranlarının yakın olmasıdır. Bu durum, daha önce de belirtilmiş olan farklı üniversitelerin lisans programlarında bir standardizasyon olmamasına bağlanabilir. Farklı üniversitelerden mezun olan alan çalışanlarının yeterlilik ve yetersizliklerinin de farklılaştığı anlaşılmaktadır. Anlamli sayıda kişi alan eğitimini ya kuramsal olarak veya hem kuramsal hem de uygulamalarıyla beraber yeterli bulduklarını vurgulamışlardır. Bulgular ayrıca, PDR lisans eğitiminin karşılaşılabilecek sorunlar ve çözümleri, MEB sistemi, resmi işlemler/yazışmalar gibi konularda da bazı yetersizlikleri olduğunu göstermektedir.

Psikolojik danışmanların / rehber öğretmenlerin kendilerini yeterli ve yetersiz buldukları alanlar ve lisans eğitimlerini değerlendirmeleri birlikte ele alındığında da sonuçlar, alan çalışanlarının psikolojik danışmada, özellikle klinik ve özel vakalarda, uygulamada sıklıkla karşılaşılan davranış sorunları ve çözümlerinde, sınav / tercih danışmanlığı ve sınav kaygısında, özel eğitimde ve ilköğretimde çocuklarla çalışmada daha fazla bilgi ve beceriye ihtiyaç duyduklarına işaret etmektedir. Paisley ve Borders'a göre (1995) psikolojik danışmanlar okullarda farklı öğrenci sorunlarıyla karşılaşmakta ve özel vakalarla ilgili olarak destek alabilecekleri bir süpervizyon hizmetine ihtiyaç duymaktadırlar. Alan çalışanlarının yetersizlik hissettikleri alanlara ilişkin bulgular, lisans programlarının değerlendirilmesinde de

kullanılabilecek sonuçlardır. Alanda çalışanların sorun ve ihtiyaçlarının lisans eğitiminin iyileştirilmesine ışık tutması gerekmektedir. Bu bulgular MEB için de, hizmet içi eğitim çalışmalarının yoğunlaştırılması gereken alanlar olarak düşünülebilir.

Alan çalışanlarının lisans eğitimini yeterli ve yetersiz yanlarıyla değerlendirmelerinde dile getirilen aksaklıklar alan eğitiminin mezunlarına kazandırmaya çalıştığı temel bilgi ve becerilerde önemli aksamaların olduğu, mezunların yeterli derecede uygulama alanlarına ve MEB sisteme (özellikle Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) ve özel eğitime) aşına olmadıklarını dile getirilmektedir. Sonuçlar Güneri, Büyükgöze-Kavas ve Koydemir (2007)'in bulguları ile oldukça paraleldir. Verilen eğitimler ile gerçek uygulama koşulları arasında daha yüksek düzeyde bir paralellik sağlanmalıdır. Bu çeşitli yollarla gerçekleştirilebilir. Lisans programlarında alanda yeni bir akım olarak pratiğe hizmet etmesi vurgusuyla kuramsal ve uygulamalı dersler verilebilir. Böyle bir ulusal dalga oluşturulabilir. MEB sisteminde lisansüstü eğitimi olan bireyler görevlendirilerek ve yetkilerle donatılarak, örneğin gerektiğinde okul müdürleri veya MEB müdürlerine öneriler getirecek ve ikazlarda bulunacak yetkiye sahip bireyler istihdam edilerek, meslek elemanlarına iş başında süpervizyon hizmeti sunulabilir. Böylece kuramsal bilgi ile uygulama arasında daha işlevsel bir köprü kurulabilir. Ayrıca RAM rehberlik hizmetleri bölüm başkanlarının mı, yoksa MEB il müdürlüklerinde görevli bir yetkilinin mi bu süpervizyon hizmetlerini sunmasının daha faydalı olacağı PDR camiasında tartışılıp, kararlaştırılabilir. Benzer şekilde, üniversitelerdeki akademisyenlerin MEB tarafından ücretli bir şekilde görevlendirilmesi, örneğin telefonla böyle bir hizmetin sunulması da yine meslekte tartışılabilir konulardan biridir. Bu seçeneğin olası dezavantajları bir yana, böyle bir uygulama alanda verilen eğitimi, uygulamadan alınan geribildirimlerle, akademisyenlerin bir ayağının uygulama alanında olmasından ötürü zenginleştirilecektir. Lisans eğitimini zenginleştirmenin bir diğer yolu, bir süre MEB veya diğer kurumlarda çalışmış olan bireylerden lisansüstü eğitim almış olanların akademik personel olarak istihdamlarına öncelik verilmesi olabilir. Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde doktora eğitimi veya mesleki lisans için belli bir düzeyde alan deneyimi gerekli görülmektedir.

Alan çalışanları mesleki doyumlarını olumlu etkileyen başlıca faktörün öğrencilerin gelişimine, sorunlarının çözümüne katkıda bulunmak olduğunu belirtirken, doyumunu olumsuz etkileyen faktörün idareci ve öğretmenler tarafından anlaşılmamak ve önyargılı tutumlar olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenci ve velilerden alınan olumlu geribildirimler ile mesleğin kişiliğe uygun olması, severek yapılması alan çalışanlarının doyumunu artıran diğer öne çıkan faktörlerken, rol ve sorumluluk dışı-gerçekçi olmayan beklentiler ve görev tanımının /

sınırlarının net olmaması ve velilerle işbirliği yapamama, doyumunu olumsuz etkileyen diğer faktörler olarak belirtilmiştir. Görüldüğü gibi, alan çalışanları için mesleğin zor yanları olarak belirtilen iki konu, doyumunu da olumsuz etkileyen başlıca konular olmaktadır. Yaşanan zorluklara rağmen katılımcıların önemli bir kısmı öğrencilerin gelişimine ve sorunlarının çözümüne yardımcı olmayı doyumlarını olumlu etkileyen başlıca faktör olarak görmektedir. Alan çalışanları bu değerlendirmelerinde daha çok doyumlarını olumsuz etkileyen faktörlere odaklanmışlardır. Velilerle işbirliği yapamama, düşük ücret ve öğrenci sayısının fazlalığı da doyumunu düşüren diğer faktörlerden bazılarıdır. Daha az sayıda katılımcı tarafından belirtilen düşük ücret, öğrenci sayısının fazlalığı, geçici görevlendirmeler, resmi işlemler ve yapılan işlerin kısa zamanda sonuç vermemesi doyumunu düşüren diğer faktörler olarak belirtilmiştir.

Bu çalışmanın bulguları büyük çoğunluğu MEB sisteminde çalışan PDR çalışanlarının hala son derece önemli sıkıntılar yaşadıklarını gösterir niteliktedir. Bu bulgulardan yola çıkarak lisans eğitimi konusunda belli doğurgulardan söz edilebilir. Diğer yandan MEB sisteminin PDR hizmetleriyle entegrasyonunda önemli aksamaların olduğu aşıkardır. MEB kendi bünyesinde çalışan yönetici ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini anlamaları ve bu hizmetlerin arzu edilir derecede etkili olabilmeleri konusunda işbirliği kurmalarını sağlamak yönünde çaba göstermelidir. Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışan kişilerin mesleki uygulamaları, alanın pratikte ne olduğunu tanımlayan çok önemli bir öğedir. Çalışma alanındaki uygulamaların daha etkili hale getirilmesi, sadece çalışanların iş / mesleki doyumları veya öğrencilerin daha nitelikli hizmet görerek yetişmeleriyle değil aynı zamanda Türkiye’de PDR alanının kimliğinin ne olduğuyla da ilgilidir. Bu nedenle, alan mensuplarının lisans programlarını iyileştirme ve MEB düzeyinde etkili mücadele vermeleri son derece önemlidir. PDR programlarının standardizasyonu, lisans programlarının uygulama alanındaki gereklere hazırlayacak şekilde düzenlenmesi, rehberlik boyutunda staj ve psikolojik danışmada süpervizyon ve uygulamaların artırılması, PDR akademisyenlerinin mesleki gelişimlerinde, eksikliği hissedilen bu alanlarda gelişmeleri gerekliliğinin dikkate alınması gibi çabalara gereksinim olduğu görülmektedir.

Bu çalışma ülkede çalışan PDR uzmanlarının sayısı düşünüldüğünde, küçük bir grupla yapılmış bir araştırmadır. Araştırma grubu sayısının küçüklüğünün yanı sıra, sadece öz-bildirime dayalı veri toplamanın kullanılmış olması çalışmanın bir diğer sınırlılığıdır. Gelecekte yapılacak benzer araştırmalar alan çalışanlarını mümkün olduğunca temsil gücü yüksek, daha büyük örneklemelerle ve meslek elemanlarının uygulamadaki durumlarını daha etraflıca yansıtabilecek görüşme, anket, çok boyutlu sorular gibi veri toplama araç ve yöntemleri kullanılarak yapılmalıdır. Bu çalışmada alan mezunu ve alan dışından mezun

olanların yanıtları birlikte değerlendirilmiştir. Bir başka çalışmada özellikle mesleki olarak yeterli ve yetersiz hissedilen alanlar, alan ve alan dışı mezun çalışanlarda ayrı olarak incelenebilir. Böylelikle, alan ve alan dışı mezunu olan çalışanların yaşadığı sorunlar karşılaştırmalı bir şekilde ele alınabilir.

Kaynaklar

- Borders, L. D. (2002). School counseling in the 21st century: Personal and professional reflections. *Professional School Counseling*, 5 (3), 180-185.
- Burnham, J. J. ve Jackson, C. M. (2000). School counselor roles: discrepancies between actual practice and existing models. *Professional School Counseling*, 4 (1), 41-49.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: PegemA Yayınları.
- Doğan, S. (2000). Psikolojik danışman eğitiminde akreditasyonun gereği ve bir model önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (14), 31-38.
- Erdur-Baker, Ö. ve Çetinkaya, E. (2007). Etik: Davranışta Kırılma Noktası. R. Özyürek, F. Korkut Owen ve D. Owen (Editörler), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik, meslekleşme sürecinde ilerlemeler, Cilt 1* (s.163-182). Ankara: Nobel Yayın.
- Ergene, T. (2010). Psikolojik danışman yeterlilikleri ve süpervizyon. *Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II*, 16-18 Ağustos 2010, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Glesne, C. (1999). *Becoming qualitative researchers: An introduction*. New York: NY: Longman.
- House, R. M. ve Hayes, R. L. (2002). School counselors: Becoming key players in school reform. *Professional School Counseling*, 5 (4), 249-256.
- Keklik, İ. (2010). Psikolojik danışma alanının hak savunuculuğu bağlamında birey ötesi sorumlulukları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 33, 89-99.
- Keklik, İ. (2011). Türkiye koşullarına uygulanabilir bir lisans-düzeyi psikolojik danışma eğitimi model önerisi. *XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, 3-5 Ekim, 2011, İzmir: Ege Üniversitesi.
- Korkut F. (2005). Attitudes Toward Teaching Prevention and Developmental Issues Among Turkish Counselor Educators. *International Journal for the Advancement of Counseling*. 27(1) 111- 123.

- Korkut, F. (2007). Counselor education, program accreditation and counselor credentialing in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 22, 57-67.
- Özyürek, R. (2007). Psikolojik danışman eğitiminin ve okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin niteliğini yükseltmeye yönelik öneriler. R. Özyürek, F. Korkut Owen ve D. Owen (Editörler), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik, meslekleşme sürecinde ilerlemeler, Cilt 1* (s.123-137). Ankara: Nobel Yayın.
- Paisley, P. ve Borders, L. D. (1995). School counseling: An evolving specialty. *Journal of Counseling & Development*, 74, 150-153.
- Paisley, P. ve Hayes, R. L. (2003). School counseling in the academic domain: Transformations in preparation and practice. *Professional School Counseling*, 6 (3), 198-204.
- Reardon, R. C., ve Bertoch, S. C. (2011). Revitalizing educational counseling: How career theory can inform a forgotten practice. *The Professional Counselor*, 1(2), 109-121.
- Sherman, R ve Webb R B. (1997). *Qualitative research in education: Focus and methods*, New York, NY: The Falmer Press.
- Stockton, R. & Güneri, O. Y. (2001). Counseling in Turkey: An evolving field. *Journal of Counseling and Development*, 89, 98-104.
- Strong, S. R. (1991). Theory-driven science and naive empiricism in counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 38(2), 204-210.
- Yerin Güneri, O., Büyükgöze Kavas, A. ve Koydemir, S. (2007). Okul psikolojik danışmanlarının profesyonel gelişimi: Acemilikten olgunlaşmaya giden zorlu yol. R. Özyürek, F. Korkut Owen ve D. Owen (Editörler), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik, meslekleşme sürecinde ilerlemeler, Cilt 1* (s.139-161). Ankara: Nobel Yayın.
- Yeşilyaprak, B. (2009). The development of the field of psychological counseling and guidance in Turkey: Recent advances and future prospects. Ankara University, *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 42 (1), 193-213.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Extended Abstract

Purpose

Inception of the profession of counseling in Turkey dates back to the 1950s and 60s. Counseling in Turkey, has been essentially analogous to school counseling and guidance. Despite 60 years of experience within the educational system, its acceptance into the educational system by teachers and school administrators has not reached to any satisfactory levels. Likewise, the need for psychological counseling and guidance services within schools is not fully agreed upon by the majority of educators around the country. Counseling graduates often criticize counselor education for being incongruent with the circumstances of practice settings, mostly schools. Also, the field has not established national standards for counselor education or for ethical conduct. More importantly, for the majority of counselors, a great deal of the stress in their work continues to not stem from the nature of what they do, but rather from conflict with teachers and school administrators.

To some, the field of psychological counseling and guidance in Turkey is in its adolescent phase of development through which it is striving to define and establish its identity. Given the long way the field has come and the continuing challenges, obtaining feedback from those practicing in the field will provide essential insight into what lies ahead. Therefore, the purpose of this study was to obtain psychological counselors' opinions and perceptions on their professional difficulties; areas of strength and weaknesses; their evaluations of undergraduate education and factors contributing and impeding with their job satisfaction.

Participants of this qualitative study were 108 (71 females; 37 males) volunteer counselors working mostly at schools. Participants' e-mail addresses were obtained from the Turkish Psychological Counseling and Guidance Association and counselors personally known to the researchers. E-mail messages informing potential participants about the study and requesting their consent and participation were sent twice to the gathered e-mail addresses. The return rate was about 10%. Their age ranged between 21 and 51 with a mean of 32.37. The length of counselors' work experience ranged between 1 and 29 years with a mean of 9.25 years. Ninety-three of the participants had graduated from departments of psychological counseling and guidance, 6 from psychology and 9 from other areas.

Results

Results showed that majority of the participants indicated "teachers and school administrators' prejudice, lack of understanding/appreciation and lack of cooperation" as the most significant difficulty they face in their jobs. The second difficulty was the "vagueness"

of job description for counselors. Participants' responses to the strengths and weakness of the university education they had were mixed. They reported "counseling," "counseling interventions," "special education" and "working with children at primary education age" as areas in which they did not find their university education sufficient. Interestingly, counselors reported "counseling," "career counseling" and "educational guidance" as their areas of strength. Counselors' overall reported the need for greater consistency between theory and practice.

One of the repeatedly emerging themes from responses of the participants had to do with the discrepancy they perceived between undergraduate counselor education and the circumstances (realities) of their actual jobs. Respondents perceived significant inadequacies in the breath and depth of knowledge and skills taught and a significant lack of familiarity with the educational system (i.e., particularly regarding special education and circumstances of the Guidance and Research Centers; RAM). Counselors indicated "issues with teachers and school administrators" and a lack of clarity in their job description as the main issues interfering with their job satisfaction. On the other hand, they reported that "contributing to students' development" and "receiving positive feedback from students and parents" as chief factors contributing to their job satisfaction.

Discussion and Conclusion

Results of the study showed that despite the considerable history of psychological counseling and guidance services in the Turkish educational system, alarming issues continue to confront daily practices of counselors working in school settings. Such issues have implications for counselor education programs as well as for policy and practices of the Ministry of National Education. Reports of the participants show that there is a significant lack of integration between school systems and guidance services and that teachers as well as school administrators are still far from understanding the need and function of counseling and guidance services in education and thus do not cooperate and collaborate sufficiently with counselors which in turn compromises quality of guidance services in schools.

In a sense, what counselors actually do defines what the field of psychological counseling and guidance is in Turkey. In other words, quality and effectiveness of work by counselors is not only important for their clients or for their career satisfaction but also for the identity of the field in the country. Therefore, modifying and improving counselor education programs in light of issues addressed by practicing members of the profession is important for the future of the profession. More specifically, counseling programs around the country must implement some satisfactory degree of standardization of their curricula. Both counseling and

guidance practicum and supervised internships must be integrated in counselor education program so as to close the gap between training and working circumstances. Likewise, further advocacy and lobbying is needed within the Ministry of Education in order to improve work circumstances of counselors in school settings. Further work and interventions are needed by the Ministry of Education toward improving collaboration among teachers, administrators and school counselors. Finally, given the struggles of novice counselors have, the Ministry needs to appoint on-site supervisors so as to ease young counselors transition to the field and thus to improve their effectiveness as well as degree of acceptance teachers and administrators.